Asia: Yaran kaivos- ja tehdasalueen yleiskaava

Siilinjärven kunta
kaavoitus@siilinjarvi.fi

Lausunto

1 Johdanto

Luonnonvarakeskus kiittää mahdollisuudesta lausua YARA:n kaivos- ja tehdasalueen yleiskaavasta ja keskittyy lausunnossaan toimialaansa kuuluviin kysymyksiin.
Lausunnolla oleva yleiskaava mahdollistaa kaivostoiminnan jatkumisen ja laajentumisen 2060-luvulle saakka. Yleiskaavaluonnos sisältää laajasti tietoa kaivostoiminnan ympäristövaikutuksista, ja siinä tunnistetaan merkittäviä luontoarvoja heikentäviä vaikutuksia vesistöihin ja maaekosysteemeihin.

2 Lausunto

Maa- ja metsätalous
Kaava vaikuttaa metsätalouden harjoittamiseen. Metsätalousmaan pinta-ala pienenee, ja suojavyöhykkeillä metsien puustoisuudella on keskeinen merkitys melun ja pölyn leviämisen ehkäisemisessä. Kaivostoimintojen suojavyöhykkeellä metsänhoidollisissa toimenpiteissä edellytetään jatkuvan kasvatuksen menetelmiä.
Luonnonvarakeskus esittää, että metsien puustoisuutta ja jatkuvapeitteistä kasvatusta koskevien kaavamääräysten vaikutuksia metsätalouden harjoittamiseen arvioidaan tarkemmin. Samalla tulisi perustella, onko jatkuvan kasvatuksen menetelmän edellyttäminen tarpeellista ja tarkoituksenmukaista kaikilla määräyksen tarkoittamilla metsäalueilla vai voitaisiinko tavoiteltu pöly- ja melusuoja saavuttaa metsänkasvatusta vähemmän rajoittavalla määräyksellä.
Maatalousmaan pinta-ala pienenee kaivosalueen laajentuessa. Koska suunnittelualue kuuluu maakuntakaavassa maaseudun kehittämisvyöhykkeeseen ja alueella harjoitetaan aktiivista maa- ja metsätaloutta, Luonnonvarakeskus pitää tarpeellisena täydentää vaikutusarviointia määrällisellä tarkastelulla kaavan toteuttamisen seurauksena poistuvasta ja pirstoutuvasta pelto- ja metsäalasta sekä vaikutuksista alueella toimivien maatilojen tuotantoedellytyksiin, kulkuyhteyksiin ja toiminnan jatkuvuuteen.

Vesistö-, hydrologia- ja pohjavesivaikutukset
Luonnonvarakeskus pitää tarpeellisena, että kaavan mahdollistamien toimintojen yhteisvaikutuksia vesistöihin arvioidaan yleiskaavan tarkoitus ja tarkkuustaso huomioon ottaen valuma-aluekohtaisina kokonaisuuksina. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös ilmastonmuutoksen aiheuttamat muutokset sadannassa, valunnassa, äärevissä hydrologisissa tilanteissa ja vesistökuormituksessa. Lisäksi tulisi kuvata vesien nykyiset ja suunnitellut johtamisreitit sekä vastaanottaviin vesistöihin päätyvien vesimäärien muutokset kaavan eri toteutumisvaiheissa.
Kaavaselostuksessa tunnistetaan tiettyihin vesistöihin kohdistuvia mahdollisia tilaa heikentäviä vaikutuksia, mutta määrällinen kokonaisarvio kuormituksen ja hydrologian muutoksista jää puutteelliseksi. Tämän vuoksi aineiston perusteella on vaikea arvioida, miten kaavan täysimääräinen toteutuminen vaikuttaisi pitkällä

aikavälillä vesimuodostumien ekologiseen ja kemialliseen tilaan sekä hydromorfologisiin tekijöihin. Arvioinnin perusteella tulisi voida arvioida, voiko kaavan mahdollistama toiminta aiheuttaa vesimuodostuman tilan heikkenemistä tai vaarantaa vesienhoidon ympäristötavoitteiden saavuttamisen.
Luonnonvarakeskus pitää lisäksi tärkeänä, että pohjavesivaikutuksia arvioidaan siltä osin kuin louhosten kuivatuksesta, läjitysalueista tai muista kaavan mahdollistamista toiminnoista voi aiheutua merkityksellisiä muutoksia pohjaveden määrään, laatuun tai virtaussuuntiin taikka pohja- ja pintavesien välisiin yhteyksiin.
Luontoarvoihin kohdistuvien suorien menetysten lisäksi tulisi tarkastella hydrologisten muutosten välillisiä ja pitkäaikaisia vaikutuksia suojeltuihin lajeihin, pienvesiin ja kosteisiin elinympäristöihin.
Kokonaisvaikutusten arviointi on tärkeää tehdä jo yleiskaavavaiheessa. Myöhemmät hankekohtaiset ympäristövaikutusten arvioinnit kohdistuvat yksittäisiin hankkeisiin tai toimintoihin, jolloin niiden perusteella ei välttämättä muodostu kokonaiskuvaa kaikkien kaavan mahdollistamien toimintojen pitkäaikaisista yhteisvaikutuksista. Myös kaavaselostuksessa erotetaan yleiskaavan tehtävä hankekohtaisista YVA- ja lupamenettelyistä.

Luonnon monimuotoisuus ja ekologinen kompensaatio
Kaava-alueella on tunnistettu luontodirektiivin lajeja ja niiden elinympäristöjä sekä arvokkaita luontotyyppejä ja muita elinympäristöjä. Kaavaselostuksesta ei kuitenkaan käy riittävän selvästi ilmi, miten näiden luontoarvojen säilyminen ensisijaisesti turvataan kaavan toteutuessa. Selostuksessa viitataan osin luonnonsuojelulain mukaiseen poikkeamismenettelyyn.
Luonnonvarakeskus pitää tärkeänä, että kaavaratkaisussa pyritään ensisijaisesti välttämään ja lieventämään luonnonarvoihin kohdistuvia heikennyksiä. Siltä osin kuin merkittäviä jäännöshaittoja ei voida välttää, kaavoituksessa olisi perusteltua selvittää mahdollisuudet osoittaa alueita luonnonarvojen säilyttämiseen ja vahvistamiseen sekä mahdollisen ekologisen kompensaation toteuttamiseen. Mahdollinen ekologinen kompensaatio tulee suunnitella ja toteuttaa luonnonsuojelulain mukaisesti, eikä se korvaa suojeltuja lajeja tai luontotyyppejä koskevan poikkeamisen edellytysten arviointia.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luonnonvarakeskus katsoo, että yleiskaavaluonnoksen vaikutusarviointia tulee täydentää erityisesti maa- ja metsätalouden toimintaedellytysten, vesistöjen ja vesitalouden yhteisvaikutusten sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen osalta.
Maa- ja metsätalouden osalta tulee tarkentaa kaavan toteuttamisen seurauksena poistuvan ja pirstoutuvan tuotantoalan määrää ja vaikutuksia elinkeinojen harjoittamiseen sekä arvioida metsien käsittelyä rajoittavien kaavamääräysten tarpeellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.
Vesistövaikutuksista tarvitaan yleiskaavan tarkkuustasoon soveltuva valuma-aluekohtainen kokonaisarvio, joka mahdollistaa kaavan pitkäaikaisten hydrologisten muutosten, vesistökuormituksen ja toimintojen yhteisvaikutusten arvioinnin. Arvioinnin perusteella tulee voida arvioida myös vaikutukset vesien tilaan ja vesienhoidon ympäristötavoitteiden saavuttamiseen. Pitkän aikavälin tarkastelussa tulee ottaa huomioon ilmastonmuutoksen vaikutukset sekä olennaiset pohjavesi- ja pintavesiyhteydet.
Luontoarvojen osalta kaavaratkaisussa tulee ensisijaisesti pyrkiä haitallisten vaikutusten välttämiseen ja lieventämiseen. Lisäksi on perusteltua selvittää mahdollisuudet turvata ja vahvistaa luonnonarvoja kaavallisin ratkaisuin sekä

selvittää mahdollisen ekologisen kompensaation edellytyksiä silloin, kun merkittäviä jäännöshaittoja ei voida välttää.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 13.11.2026 klo 14:14:35.

Lausunnon valmistelija(t):
Sirpa Piirainen

Liitteet:

Tiedoksi: